

УДК 16.(165)

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v051.2024.18>**Г. В. Рабокоровка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3226-7239>

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін
Військової академії (м. Одеса)

РЕКОНСТРУКЦІЯ ПОНЯТТЯ «ЛОГІЧНА ФОРМА» В «ЛОГІКО-ФІЛОСОФСЬКОМУ ТРАКТАТІ» ЛЮДВІГА ВІТГЕНШТАЙНА

Постановка проблеми. Поняття форми є одним із найбільш загальних та базових понять філософського знання. Воно має не лише загальнофілософський зміст, а набуває великого значення в етиці, естетиці, аксіології, філософській антропології, соціальній філософії тощо. Особливе значення поняття форми має у царині логіки, в якій одним із головних предметів дослідження постають форми мислення, як сталі структури окремих думок, а також певні поєднання думок в умовиводах. Спосіб зв'язку складових елементів думки називають у класичній логіці логічною формою. У сучасному технізованому світі роль та значення логічної форми зростає. Актуалізація сучасних знакових систем, розвиток штучного інтелекту відкриває перед логічною формою нові евристичні та методологічні можливості.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Логічна форма стає предметом філософського аналізу ще за часів Арістотеля. Будучи засновником класичної логіки, Арістотель вперше відокремлює логічну форму мислення від змісту думки та проводить аналіз поняття, судження та умовиводу як логічних форм мислення.

Пізніше зміст поняття логічної форми розширюється і набуває загальнофілософського значення. До аналізу логічної форми крім логіків долучаються філософи та лінгвісти, яких цікавить питання про те, як логіка пов'язана із граматикою та як граматика маскує основні структури мислення та викликає помилкові погляди на те, як звичайна мова пов'язана із світом, про який ми говоримо [7]. В цьому контексті можемо згадати такі прізвища як І. Кант, В. фон Гумбольдт, О.О. Потебня, Г. Фреге, Б. Рассел, У. Куайн, Л. Вітгенштайн, Р. Карнап, Н. Хомський, А. Тарський, К. Айдукевич, Ст. Лесневський та інші. У цьому контексті хочемо звернути увагу на монографію О. Куусели «Метод Вітгенштайна і сучасні студії з історії аналітичної філософії», що декілька років тому вийшла друком в Оксфордському університеті [5].

Серед сучасних українських філософів до аналізу цієї проблематики долучилися М. Попович, С. Кримський, А. Уйомов, А. Ішмуратов, П. Йолон, І. Хоменко, Н. Вяткіна, О. Йосипенко тощо.

Метою дослідження є проведення реконструкції поняття логічної форми в «Логіко-філософському трактаті» Людвіга Вітгенштайна з метою встановлення її методологічних можливостей для сучасного філософського пізнання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розпочнемо наш аналіз із з'ясування природи логічного в Трактаті¹. Вітгенштайн стверджує: «Ми не можемо думати ні про що нелогічно, бо інакше мали б думати нелогічно» [2, с. 29]. Отже, на думку філософа, будь-яка думка, будь-яке речення, іншими словами, будь-який образ дійсності неминуче логічні. «Думка є змістовним реченням» [2, с. 36], а «Речення є образом дійсності» [2, с. 37] – стверджує Вітгенштайн.

Тут виникає низка питань. Чому неможливо думати нелогічно? У чому полягає «тиранія» логіки для будь-якого образу? Прояснити цю складність має теорія логічної форми, запропонована Вітгенштайном.

Філософ вважає, що оскільки образ завжди є моделлю реальності [2, с. 27], тобто представляє, відображає певну ситуацію, то він має бути і суттєво пов'язаний із цією ситуацією.

Яка ж природа цього суттєвого зв'язку? Яка суттєва риса будь-якого образу, дозволяє йому стати образом реальності?

Зафіксувавши наявність двох взаємопов'язаних між собою сфер – образу світу та реальності, – Вітгенштайн опиняється перед складним питанням про їх співвідношення. Як реальність і її предмети співвідносяться з образом та об'єктами цього образу? Філософ неодноразово підкреслює, що «предметам відповідають в образі елементи образу» [2, с. 27], вказуючи, таким чином, на внутрішній суттєвий зв'язок, що існує між реальністю та її образом.

Встановлюється цей зв'язок, за словами філософа, не сам по собі, а завдяки функціонуванню особливого поняття, яке є спорідненим, як з образом реальності, так й з самою реальністю. Вітгенштайн називає це поняття «формою зображення» або «логічною формою». Філософ

¹ Складності у вирішенні цієї задачі полягають у тому, о сам Вітгенштайн зазвичай обмежується лише проголошенням тез, не пояснюючи їх значення.

пояснює: «щоб змогти своїм способом відобразити – правдиво чи хибно – реальність, образ повинен мати з нею щось спільне, а саме: свою форму відображення» [2, с. 28]. І далі: «У кожного образу будь-якої форми для того, щоб він міг взагалі – правдиво чи хибно – відображати дійсність, повинне бути з нею щось спільне; цим спільним є логічна форма, або ж форма дійсності» [2, с. 28].

На перший погляд може здатися, що у Трактаті Вітгенштайн використовує два різні поняття для позначення абсолютно тотожних речей. Але не зважаючи на суттєву близькість цих понять, Вітгенштайн не використовує їх як абсолютно тотожні. Так, Вітгенштайн говорить про просторові, кольорові образи, які слід відрізняти від образів, що утворюються завдяки мові. «Кожен образ є *також* логічним образом. (Зате не кожен образ є, наприклад, просторовим)» [2, с. 28].

На нашу думку, Вітгенштайн, таким чином, визнає, що образ може мати декілька різноманітних форм, а саме просторову, кольорову тощо, але серед цих можливих форм зображення одна має бути *обов'язковою* – логічна форма (форма дійсності). Подібної точки зору дотримується і Ф. Рамсей: «Мабуть, образ може мати декілька форм зображення, – зазначає філософ, – але одна з них обов'язково має бути логічною» [6, с. 272].

На нашу думку, форма зображення у Вітгенштайна постає як певна точка зору на предмет, який вона зображає. Підтвердження цієї думки знаходимо у Вітгенштайна: «Образ свій об'єкт зображає ззовні (його точкою зору є його форма зображення), тому його зображення правдиве або хибне» [2, с. 28]. У той час як логічна форма не може бути обмежена лише цією можливістю. Саме логічна форма, за Вітгенштайном, поєднує між собою реальність та її образ, саме вона є тією обов'язковою умовою, що дозволяє образу відтворювати дійсність. Стверджуючи, що в усіх думках, в усіх реченнях має бути щось апріорне (логічна форма), Вітгенштайн, таким чином, визначає і апріорність самої логіки.

Для того, щоб більш ґрунтовно окреслити зміст логічної форми, розглянемо поняття «форма», яке у своєму Трактаті Вітгенштайн використовує найчастіше.

В результаті проведеного аналізу дослідниками було виділено п'ять основних класів форм: онтологічні форми; форми, що застосовуються до образів реальності; форми, що застосовуються до пропозицій; форми, що застосовуються до логіки та математики; форми, що застосовуються до науки [4, с. 95-96].

Незважаючи на таке різноманіття форм у Трактаті, усі вони мають одну спільну рису – *зв'язок із можливістю*, що проілюстровано цілою низкою визначень, які надає Вітгенштайн.

«Форма є можливістю структури» [2, с. 26].

«Можливість перебувати в станах речей є формою предмету» [2, с. 25].

«Форма відображення – це можливість речей так само пов'язуватися одні з одними, як елементи образу» [2, с. 27].

Виходячи із наданих визначень, ми можемо зробити наступний висновок щодо поняття форма: форма є можливістю. У такому випадку вся сфера формального має розглядатися нами як сфера можливого.

Цю ж особливість зазначає і Г. Фінч, наголошуючи на наступному визначенні поняття форми у Вітгенштайна: «Форми це різноманітні види всіх можливостей» [3, с. 95]. І логічна форма (форма дійсності) виступає як можливість дійсності бути відображеною за допомогою образів.

З іншої сторони, поняття можливого надається Вітгенштайном не лише у контексті форми. У Трактаті ми знаходимо низку тверджень, які вказують на зв'язок області можливого з логікою.

«Логіка розглядає кожну можливість, і всі можливості є її фактами» [2, с. 24].

«В логіці ми не можемо сказати: те й те є у світі, а того немає. Це скидалося б на припущення, що ми виключаємо певні можливості, а цього не може бути» [2, с. 70-71].

Отже, розуміючи форму як можливість, а логіку як область всіх можливостей, можна надати наступне визначення логіки: логіка – це «знання» про формальне. Тобто, сферою інтересів логіки не є світ як такий, питання про те, що існує у дійсності і чого не існує, логіка залишає природознавству. Її сфера застосування набагато ширша: вона займається всім, що є формально можливим.

Таким чином, апріорність логіки, згідно Вітгенштайну, полягає у тому, що будь-який образ за визначенням є логічним образом. Будь-який образ, що претендує на те, щоб зображати дійсність, має бути, перш за все, логічним образом. Логічність образу забезпечується логічною формою як необхідною умовою можливості образу зображати реальність.

Здатність відтворювати та зображати світ, бути «дзеркалом» світу є наступною важливою для нас характеристикою логіки. От як відомий дослідник австрійської філософії П. Кампітц тлумачить уявлення Вітгенштайна про мовний образ світу: «Вітгенштайн виходить із передумови про те, що мова, мислення та світ знаходяться у відносинах відображення, що думка та речення надають образ дійсності. Зрозуміло, це має бути на увазі не в сенсі фотографії, а ґрунтується на ідентичності структур, які існують між фактами, думками та реченнями. Вітгенштайн тому недвозначно називає речення «образами дійсності» [4, с. 204].

Суперечки щодо концепції мовного відображення світу у раннього Вітгенштайна продовжу-

ються і сьогодні. Однак, на нашу думку, багато непорозумінь можна було б подолати розглянувши вчення Вітгенштайна про мову в історико-філософському контексті, тобто розрізняючи гносеологією XVIII та XX століть, тобто до Канта та після Канта.

Концепція Вітгенштайна щодо співвідношення між мовою та світом, між реченнями та станом речей ґрунтується на двох принципових положеннях. Перше, онтологічне припущення, полягає у тому, що світ складається з конфігурацій простих предметів. Друге, свідчить про те, що ця конфігурація може бути відображена.

При цьому слід враховувати той факт, що точкою відліку у розумінні мови та світу у Вітгенштайна виступає суб'єкт, що знаходиться на межі цього світу, але не належить йому [2, с. 71]. Таким чином, джерелом образу світу є погляд на світ людини, точніше та перспектива, яку людина накладає на дійсність. Філософ пояснює: «Це ніби мірка, прикладена до дійсності» [2, с. 27]. Існування цієї перспективи обумовлене існуванням самої людини як когнітивного суб'єкта, спостерігача, що займає особливу, притаманну лише йому позицію у реальності. «Я є своїм світом (мікрокосмосом), – підкреслює Вітгенштайн. – Що світ є *моїм* світом, видно з того, що межі *цієї* мови ... є межами *мого* світу» [2, с. 71].

Цю тезу Вітгенштайн пояснює відомим прикладом з оком та полем зору. Людина бачить завдяки наявності очей, які є її органом зору, при цьому саме око ніколи не потрапляє в поле зору людини та не є частиною образу світу, і «*в полі зору* ні з чого не можна зробити висновок, що око бачить його» [2, с. 71]. Відповідно, образ світу, і зокрема мовний образ світу, належить свідомості людини. «Усе, що ми бачимо, могло також бути інакшим. Усе, що ми взагалі можемо описати, могло також бути інакшим» [2, с. 71-72].

Отже, своє дослідження логіки як особливої можливості, що спрямована на відображення світу, Вітгенштайн починає з аналізу речень. У Трактаті можна знайти цілу низку понять (таких, як логічні властивості реальності, логіка світу, логіка мови, логічний каркас, будівельні риштування, логічна форма), що пов'язані з цією проблематикою. У своїх творах філософ неодноразово вказує на формальні властивості дійсності та мови, розглядаючи їх як щось тотожне. Щоб виявити формальні логічні ознаки мови, мислення та дійсності, достатньо дослідити логічні речення, їх структуру та функціонування.

Аналіз логічних речень передбачає порівняння їх з реченнями науки, так званими правдивими матеріальними реченнями. І у Щоденнику, і у Трактаті Вітгенштайн неодноразово звертає увагу на проблему, яка хвилює його найбільше – дослідження природи речень. «Моя

задача, – пише філософ у Щоденнику, – прояснення природи речень [8, с. 39], під якими він розуміє, перш за все, речення науки, іншими словами, реальні, справжні речення. «Речення не є сумішшю слів ... Речення артикульоване» [2, с. 30], тобто речення певним чином організовано, має визначену логічну структуру, що передбачає обов'язкове дослідження логічних властивостей та логічної структури речень. Звісно, ми не можемо виявити логічну структуру речення, але, за Вітгенштайном, існує особливий клас речень, що відрізняються від реальних речень, єдине призначення яких – *показувати* логічні властивості реальних речень.

Таким чином, дослідження логічних речень не є самоціллю для Вітгенштайна. Головна його задача – природа реальних речень науки. Його метод дослідження природи речень науки полягає у наступному: через розуміння сутності логічних речень ми приходимо до розуміння логічних властивостей реального речення, сутності речення в його описовому відношенні до дійсності.

«Правильне пояснення логічних речень, – зазначає Вітгенштайн, – повинне забезпечувати їм своєрідне становище серед усіх речень» [2, с. 73]. Цим підкреслюється особливість логіки і неможливість звести її до природознавчих дисциплін. Логіка, на думку Вітгенштайна, не займається нічим випадковим та умовним. Її сфера – закономірності та правила, у відповідності до яких мають створюватися, конструюватися усі картини реальності. Саме тому логіка не інформує нас про світ, а виступає необхідною умовою породження будь-якої інформації про світ. Філософ неодноразово підкреслює, що логіка – формальна дисципліна і тому так звані логічні речення мають формальний характер у порівнянні зі справжніми реченнями науки.

Іншими словами, речення логіки ніяк не пов'язані із світом фактів, із досвідом, однак мають більш глибокий зв'язок із дійсністю. Вони пов'язані із нею не за змістом, а за формою. Позбавлені фактуальності, емпіричної навантаженості, логічні речення передають лише *формальну* інформацію про реальний світ. При цьому форма передачі цієї інформації у логічних речень вельми оригінальна – через показування. Логічні речення – це форми доказів, які показують нам правила роботи із знаками. «Так званий доказ логічного речення не доводить його істинності (логічні речення не істинні і не хибні), але доводить, що воно – логічне речення, тавтологія» [8, с. 109].

Таке трактування природи логічних речень пов'язане із поглядами на природу та сутність філософії, які радикально змінилися у часи Вітгенштайна. Філософ не є прихильником традиційних поглядів на філософію як на наукову

теорію, що складається із сукупності речень, які щось висловлюють про світ і є істинними або хибними. Для Вітгенштайна філософія перш за все *діяльність*, що спрямована на прояснення думки, а методом цієї діяльності є відповідно логіка.

Таким чином, мета філософії полягає за Вітгенштайном у тому, щоб «провести межу думці», а точніше того, що «ми повинні були б мати змогу сягати думкою» [2, с. 22]. Однак провести цю межу можливо лише у мові (що, у свою чергу, вимагає розуміння сутності мови та характеру її зв'язку із дійсністю), оскільки знання про світ завжди представлено для нас у певному мовному виразі, і ми не можемо вийти за межі цього мовного дзеркала до світу, як такого. Світ завжди буди проступати для нас лише через призму мовних виразів. Елементи світу (факти, об'єкти, речі) – це лише нелінгвістичні дублікати мовних форм. У результаті світ конструюється за допомогою мови. Речення, пояснює Вітгенштайн, конструює світ за допомогою логічного каркасу [2, с. 38], точніше логічної форми, що показує себе у мові. «Речення, – підкреслює філософ, – *показує* логічну форму дійсності» [2, с. 42].

Тому розмежування у царині мови виглядає за Вітгенштайном наступним чином: є те, що може бути сказане і те, що може бути лише показане. «Те, що *може* бути показане, – наголошує Вітгенштайн, – *не може* бути сказане» [2, с. 42].

Отже, нами встановлено, що у Трактаті можна виділити два основних види речень: речення науки (правдиві матеріальні речення) та речення логіки (формальні речення).

У чому ж полягає специфіка логічних речень? Який вони мають статус у структурі наукового пізнання?

Обґрунтування відмінностей між реченнями науки та реченнями логіки Вітгенштайн проводить за допомогою понять «опис» та «показування». Сутність правдивих речень, на його думку, полягає в описі світу, тому вони становлять науку. У Трактаті Вітгенштайн так пояснює свою думку: «Сукупність правдивих речень становить собою цілість природознавства» [2, с. 41]. При цьому філософ наголошує, що правдиві речення можуть не лише щось описувати, але й *показувати*: «Крім того, що речення говорить, кожне реальне речення *показує* щось в реальності: так, якщо воно безглуздо, воно не може бути використане, якщо має сенс, то відображає як дзеркало якусь логічну ознаку реальності» [8, с. 108]. І все ж залишається щось, що речення показати не може – логічна форма. «Речення може віддати всю дійсність, але не може віддати того, що йому треба мати спільне з дійсністю, щоб могли віддати її: логічну форму» [2, с. 42]. Отже, головне призначення логічних речень, за Вітгенштайном, – зображати логічні властивості світу, тоді як для

речень науки таке завдання є несуттєвим, до того ж логічну форму вони не здатні зобразити взагалі.

Аналіз логічних речень постає у Вітгенштайна у контексті таких понять, як «логічні властивості світу», «апріорність», «показування», «логічна форма». У свою чергу, категорії «зміст», «істина», «хиба» набувають зовсім іншого забарвлення, ніж при описі речень науки. «Так звані логічні речення *показують* логічні властивості мови, і, відповідно, світу, але нічого *не говорять*» [8, с. 108]. З однієї сторони, логічні речення нічого не говорять, тобто не описують реальність, але при цьому не можна стверджувати, що вони позбавлені з нею зв'язку. Дійсно, логічні речення не описують реальність таким же чином, як це роблять наукові пропозиції. Вони мають інший предмет та інший спосіб дії. Вони, як було зазначено вище, повинні *показувати свою форму*, що є щось спільне, що поєднує речення науки та реальність. Речення логіки мають наочно демонструвати те спільне, ту логічну форму, ті логічні властивості мови, мислення та реальності, які мають всезагальний характер, притаманний і мові, і мисленню, і реальності, і наявність якої лише і дозволяє образу стати образом реальності.

У цьому контексті однією з найважливіших характеристик логічних речень для нас є наступна: «Речення, – зазначає Вітгенштайн, – не може віддавати логічну форму, вона віддзеркалюється в ньому. Мова не може віддавати того, що віддзеркалюється в ній. *Ми* не можемо виразити мовою те, що *саме* виражає себе в ній. Речення *показує* логічну форму дійсності. Воно виявляє її» [2, с. 42]².

Отже, задача логічного речення полягає у відображенні фактів. Іншими словами, логічне речення являє собою певну конструкцію, головне призначення якої – здійснювати проєкцію певного стану речей, тобто фактів. Вітгенштайн неодноразово підкреслює: «Речення є образом дійсності. Речення є моделлю дійсності, такої, якою ми собі її уявляємо» [2, с. 37]. Тому якою мірою людина розуміє речення такою мірою вона і знає відповідний стан речей.

Для того, щоб мати можливість «зчитати» через знаки речення відповідне знання про певну ситуацію у світі необхідно перш за все дослідити природу та механізм функціонування того зв'язку, який існує між реченнями та станом речей.

Мова тут йде не про дзеркальну подобу образу і того, що він відображає, а про *закон конструювання*, своєрідне *правило відтворення дійсності*.

² Тут слід зробити одне невелике уточнення. Справа в тому, що у цьому значенні логічна форма фактично отожднюється з таким поняттям як зміст, який подібно до логічної форми, речення спроможне лише показувати. «Речення, – зазначає філософ, – показує свій зміст» [2, с. 38]. Тому при аналізі логічної форми необхідно враховувати, що вона має сутнісну кореляцію з поняттям зміст, маючи, таким чином, важливу змістотвірну функцію.

Вітгенштайн порівнює образне відношення між мовою та світом з образним відношенням, яке існує між грамофонним записом, музичною думкою та партитурою. Усі ці об'єкти різняться між собою зовні, але при цьому мають *спільну логічну структуру*, глибинну внутрішню подібність. І вона, на думку Вітгенштайна, полягає у тому, що існує «загальне правило, за яким музикант може відчитати з партитури симфонію, за яким можна відтворити ту симфонію з лінії грамофонної платівки і за ним же знов записати партитуру, – саме в цьому й полягає внутрішня подібність цих начебто цілковито відмінних образів. *Те правило є законом проєкції*, що проєктує симфонію в нотне письмо. Воно є правилом перекладу нотного письма мовою грамофонної платівки (Курсів мій. – Г.Р) [2, с. 37].

У своїй статті, присвяченій аналізу логічної форми, Вітгенштайн цілком виразно говорить про те, що саме логічна форма розглядається ним як метод проєктування відповідно до якого реальність відтворюється у вибраному нами символізмі [1].

Підґрунтям такого розуміння значення та місця логічної форми стала думка філософа про те, що реальність само по собі недоступна для людини, реальність завжди дається нам лише у мовному виразі, і ми позбавлені можливості вийти за межі цього мовного дзеркала до світу, як такого. Тому, вважає Вітгенштайн, необхідно зосередити свою увагу на дослідженні тих форм, тих конструкцій, які забезпечують людині можливість встановлювати зв'язок із реальністю, описуючи її за допомогою певних символів. «Символізм, – пояснює Вітгенштайн, – проєкція реальності» [1], а методом такої проєкції є логічна форма, яка встановлює логічне відношення між образом та річчю і забезпечує, таким чином, співвідношення між образом світу та реальністю.

Вітгенштайн неодноразово підкреслює, що при конструюванні речень про світ, про можливий світ, ми завжди застосовуємо певні правила, які забезпечують нам розуміння змісту будь-якого образу дійсності. За Вітгенштайном саме суворе дотримання цих правил дає нам можливість «заволодіти» логічною формою та встановити зв'язок між образом та світом. Отже, сутність логічної форми полягає не у відображенні дійсності, не у встановленні змістовної подібності між образами та речами, а у здатності встановлювати між ними відповідне логічне відношення, логічну єдність, тобто у здатності виступати необхідним елементом пізнавальної діяльності людини.

Висновки. У цій статті ми намагалися показати, що звернення Вітгенштайна до логічної форми було обумовлене перш за все пошуками логічної відповідності між мовою, мисленням та дійсністю. Надаючи логічній формі особливий онтологічний статус, Вітгенштайн розглядає її як

метод проєкції, здатний здійснити кореляцію між світом мислимого та світом висловлюваного, тобто між логікою та онтологією. Завдяки такому положенню логічна форма набуває важливої когнітивної та змістовтвірної функції. Вітгенштайн також підкреслює, що важливою ознакою логічної форми є її зв'язок із творчою активністю суб'єкта, що пізнає та конструює світ. Методологічна значущість логічної форми для сучасного філософського пізнання полягає у тому, що саме логічна форма регулює дотримання загальних структурних вимог, що забезпечують зрозумілість та змістовність всіх доступних для нас висловлювань властивих, як штучним, так і природним мовам. Розуміння принципів її функціонування надає великі можливості у вирішенні складних проблем онтології, гносеології, логіки, лінгвістики тощо.

Література

1. Вітгенштайн Л. Кілька нотаток про логічну форму. URL: <http://anthropology.ua/old/6/forma.htm> (дата звернення: 11.09.2024).
2. Вітгенштайн Л. Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. Київ: Основи, 1995. 311 с.
3. Finch H.L. Wittgenstein. The early philosophy. An exposition of the «Tractatus». New York: Humanities press, 1971. 289 p.
4. Kampitz P. Zwischen Schein und Wirklichkeit. Wein, 1984. 204p.
5. Kuusela O. Wittgenstein on Logic as the Method of Philosophy. Re-examining the Roots and Development of Analytic Philosophy. Oxford: Oxford UP., 2019. 312 p.
6. Ramsey F.P. The foundations of mathematics and other logical essays. Ed. by R.B. Braithwaite, 1960. 292 p.
7. Wittgenstein L. Logical form. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/logical-form/> (data accessed on 22.01.2025).
8. Wittgenstein L. Notebooks 1914-1916. Notes dictated to G.E. Moore in Norway. Chicago: Chicago UP, 1979. 140 p.

Анотація

Рабокоровка Г. В. Реконструкція поняття «логічна форма» в «Логіко-філософському трактаті» Людвіга Вітгенштайна. – Стаття.

Стаття присвячена вирішенню складної філософської проблеми, яка полягає у встановленні логічної відповідності між мовою, мисленням та дійсністю. Одним із можливих варіантів вирішення цієї проблеми постає поняття логічної форми, яке у «Логіко-філософському трактаті» Л. Вітгенштайна, розглядається як метод проєкції, здатний здійснити кореляцію між світом мислимого та світом висловлюваного, тобто між логікою та онтологією. Метою дослідження статті є проведення реконструкції логічної форми в «Логіко-філософському трактаті» Л. Вітгенштайна з метою встановлення її методологічних можливостей для сучасного філософського пізнання.

Концепція Вітгенштайна щодо співвідношення між мовою та світом, між реченнями та станом речей ґрун-

тується на двох принципових положеннях. Перше, онтологічне припущення, полягає у тому, що світ складається з конфігурацій простих предметів. Друге, свідчить про те, що ця конфігурація може бути відображена.

У статті було показано, що світ у «Логіко-філософському трактаті», конструється за допомогою логічної форми, що показує себе у мові. Вітгенштайн акцентує увагу на тому, що логічну форму необхідно розглядати як *метод проектування* відповідно до якого реальність відтворюється у вибраному нами символізмі.

У статті також підкреслюється, що важливою ознакою логічної форми є її зв'язок із творчою активністю суб'єкта, що пізнає та конструює світ.

Акцентовано увагу на тому, що методологічна значущість логічної форми для сучасного філософського пізнання полягає у тому, що саме логічна форма регулює дотримання загальних структурних вимог, що забезпечують зрозумілість та змістовність всіх доступних для нас висловлювань властивих, як штучним, так і природним мовам. Розуміння принципів її функціонування надає великі можливості у вирішенні складних проблем онтології, гносеології, логіки, лінгвістики тощо.

Ключові слова: логіка, логічна форма, форма зображення, апіорність, логічні властивості світу, закон проєкції, зміст.

Summary

Rabokorovka G. V. Reconstruction of the concept of "logical form" in Ludwig Wittgenstein's "Logical-Philosophical Treatise". – Article.

The article is devoted to a complex philosophical problem, which consists in a logical correspondence between language, thinking and reality. One of the

possible solution to this problem is the concept of logical form, which in the «Logical-Philosophical Treatise» by L. Wittgenstein, considered as a method of projection, capable of making a correlation between the world of thought and the world of expression, that is, between logic and ontology. *The purpose of the article* is to reconstruct the logical form in L. Wittgenstein's «Logical-Philosophical Treatise» in order to too establish its methodological possibilities for modern philosophical cognition.

Wittgenstein's conception of the relationship between language and the world, between sentences and states of affairs, is based on two fundamental propositions. The first, the ontological assumption, is that the world consists of configurations of simple objects. The second, it suggests that this configuration can be displayed.

The article showed that the world in the «Logical-Philosophical Treatise» is constructed using a logical form that shows itself in language. Wittgenstein emphasizes that logical form must be considered as a *method of design* according to which reality is reproduced in the symbolism we choose.

The article also emphasizes that an important feature of logical form is its connection with the creative activity of the subject who knows and constructs the world.

Attention is drawn to the fact that the methodological significance of logical form for modern philosophical knowledge lies in the fact that it is the logical form that regulates compliance with general structural requirements that ensure the intelligibility and content of all statements available to us, inherent in both artificial and natural languages. Understanding the principles of its functioning provides great opportunities in solving complex problems of ontology, epistemology, logic, linguistics, etc.

Key words: logic, logical form, image form, a priori, logical properties of the world, law of projection, sense.